

ZGODNJA DANICA.

KATOLIŠK CERKVEN LIST.

»Danica« izhaja vsak petek na celi poli in velja po pošti za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vinarjev, za četrto leta 2 kroni. V tiskarni sprejemana za celo leto 6 kron, za $\frac{1}{2}$ leta 3 krone, za $\frac{1}{4}$ leta 1 krono 50 vin., ako bi bil petek praznik, izide »Danica« dan poprej.

Tečaj LV.

V Ljubljani, 27. junija 1902.

List 26.

Iskrice.

(Nadaljevanje.)

6. Kako naj rabimo stvari?

Ker so torej vse stvari ustvarjene za človeka, človek pa za Boga, sledi iz tega, da naj človek le tako porablja stvari, da mu te pripomorejo doseči večni namen. Če delamo tako, tedaj izpolnujemo tudi voljo Božjo. Ako pa tako ne delamo, tedaj grešimo zoper red, ki ga je postavil Bog. Tem potem zlorablamo stvari in gotovo zaidemo v strasti.

V kaj so nam stvari dane, pove prav dobro sv. Bernard, ki pravi: „Vse stvari so nam dane v korist, nekatere v ohranitev našega življenja in naših moči, druge nam v pouk in naposled mnoge nam v poplavljanje.“ Previdnosti nam je treba, da prav rabimo stvari, v kolikor jih potrebujemo.

Naj omenim prav na kratko dveh pravil.

Kar se tiče stvari, katerih neobhodno potrebujemo kakor: hrana, stanovanje, obleka, počitek, dajmo se zadovoljiti le v toliko, v kolikor jih resnično potrebujemo. Pri tacihih stvarih nikar nikdar ne pojdemo čez mero, zakaj kakor hitro teh stvari rabimo preveč, grešimo in zaidemo v strasti.

Kar se pa tiče stvari, ki so popolnoma naši prosti volji prepuščene, n. pr. ali naj si hrepenim po časti ali ne, bodimo glede na nje popolnoma prostodušni in se kar nič za nje ne zmenimo, dokler ne spoznamo, v koliko nas one vodijo do Boga, do našega zadnjega namena. Ne iščimo, a se tudi ne ogibajmo teh stvari radi njih samih, nego le po tem, v kolikor nas približujejo ali oddaljujejo od zadnjega namena, od

Boga. Tako bomo vedno delali, kakor Bog hoče, a ne kakor mi, saj je On naš neomejni gospodar, On edino ima do nas lastninsko pravico.

Brez te ravnodušnosti bi segali v delokrog Božji, delali bi po svojih nagonih, kakor bi nam narekemale strasti. Pravo krščansko življenje je v tem, da imamo vedno pred očmi namen Božji in da po tem namenu vpravimo časne reči.

Neki cerkveni pisatelj pravi, da nam stvari nekako govore: „Vzemi, zahvaljuj se, boj se. Vzemi dobro, ki ti je ponujam, zahvaljuj se Onemu, po katerem in za katerega Ti služim, a boj se računa, ki ga moraš dati o rabi, katero imaš od mene.“ (Hugo de S. Vict.)

Torej pri vsakem našem dejanju in nehanju dobro pomislimo, kaj nas približuje Bogu in kaj odteguje od Boga. Kaj nas vodi k Bogu? Vaje v pobožnosti, in v zbranosti. Zatorej se moramo truditi, da bomo vedno zbrani, da bomo rastle v pobožnosti. Kaj nas odvraca od Boga? Raztresenost, prostovoljna nepopolnost, vsaka strast, ki nas prevladuje. Zato bodi naša glavna naloga: odločen boj proti strastem!

Hvalimo Boga v imenu stvari: „Kako veličastna so tvoja dela, o Gospod! Pregloboke so tvoje misli. Neumen človek tega ne spozna, in nespametnik tega ne razume.“ (Ps. 91, 6. 7.) — Častite Gospoda, vsa dela Gospodova.“ (Dan. 3, 57.) Zares, kako veličasten je Bog v svojih stvarih! Kako ima vsaka stvarica odločen svoj delokrog! In mi ljudje smo središče temu stvarstvu, oskrbniki smo teh stvari, da jih po pameti rabimo, a pazimo, da ne stavimo svojega namena v stvari! — Smemo se posluževati stvari le v toliko, v kolikor nam pripomorejo k smotru, a odstraniti moramo vse, kar nas

ovira doseči svoj namen. Zlasti pazimo na ono dušno delovanje, iz katerega izvira naša pohleplost, to je, pazimo na domišljijo, dajmo ji določene meje, kajti prevelika domišljavost naredi človeka raztresenega, a raztresen človek je nezmožen za vsako pravo, Bogu všečno delo. Pomislimo pri vsakem delu s sv. Stanislavom: „Quid hoc ad aeternitatem — Kaj mi to pomaga k večnemu življenju?“

7. Čas.

Kaj je čas? Čas sam na sebi ni nič; s časom zaznamujemo le neko trajanje, ki je iz preteklosti, katera je uže minula, iz prihodnosti, ki še le pride in iz sedajnosti, ki je pravzaprav le neka trenutna točka. A čas je z ozirom na večnost velikanskega pomena.

Nič ni dragocenejšega na svetu nego je čas, zakaj kakor čas rabimo prav ali ne prav, taka bo tudi naša večnost, srečna ali nesrečna. S časom si zaslužimo izveličanje, kajti čas nam daje ključ k milosti Božji. Zavoljo te milosti nam je čas neprecenljiv. Da, čas je najpotrebnejša vseh milosti, ker je podlaga vsem drugim milostim. Vsak trenutek časa nam Bog daje še novo milost — milost, da storimo kako dobro delo milost, da obžalujemo svoje grehe, milost greha se obvarovati, milost, da skrbimo za svoje izveličanje. Sv. Bernardin Sijenski zatrjuje, da je čas toliko vreden, kakor je vreden Bog sam: „Čas je toliko vreden kakor Bog, zakaj dobro porabljen čas Boga pridobi.“ Čas je dragocen, ker v njem izkazujemo Bogu čast in si odkupljamo svojo dušo. Da, čast božja in izveličanje naše duše, to sta dva neprecenljiva sadova dobro porabljenega časa. Čast, ki jo Bogu izkazujemo, prijetnejša Mu je v nekem oziru še, nego čast, ki jo prejema od svojih izvoljenih v večnosti. Kajti čast, ki Mu jo mi izkazujemo, je učinek naše proste volje, zatorej Boga častimo ali pa ne častimo. Človek je namreč prosta stvar. A mi častimo svojega Stvarnika kljub vsem izkušnjam, ki nas odvrčajo od Boga. Prostost, premaganje izkušnje, izpoznavanje svojega Stvarnika dajejo našim darovom pred prestolom Vsevišnjega prijeten vonj, ki njihovo vrednost zdatno poviša v Božjih očeh.

Čas je zlat denar, katerega nam Bog v roke daje, da bi ž njim kupili svoje izveličanje. Čas je zaklad, ki se nahaja le v tem življenju in ki je več vreden nego vse bogastvo na svetu. — Vse bogastvo tega sveta mine kakor pena na vodi. Ko človek umre, mora zapustiti

vse na svetu; ničesar, niti vinarja ne more seboj nesti v večnost. Le to zamore človeka tolažiti, da je čas vestno in prav porabil, da si je s časom zaslužil večno večnost.

Čas je milost, ki je nam dana, dokler živimo, v večnosti ni več časa, tam ni nič dni in nič ur. O, da bi imeli zavrženi v peklenu le trenutek časa, bili bi rešeni. Toda zaman, na veke zaman, kajti nad vhom peklenškega bivališča je zapisano: „Časa več ne bo.“ (Skrivno raz. 10. 6.) Ako bi imeli nebeščani le nekaj časa, povišalo bi se njihovo blaženstvo še brezmejno, toda tega ni več mogoče.

Nuna benediktinka se je prikazala po smrti osebi in ji je rekla, da je popolnoma zadovoljna; toda če bi še kaj želela, želela bi le to, da bi zadobila še enkrat zemsko življenje. Hotela bi bila po tem več trpeti kakor je, ker bi si na ta način še bolj pomnožila in povečala nebeško veselje. — Tako poučljiva legenda.

Čas je kratek. Tega mi ni potreba dokazovati, saj vsak ve, kako hitro gineva čas. Čas hiti in dirja naprej, dasi tega ne čutimo. Mi mislimo, govorimo, skrbimo, delamo, igramo, jemo, spimo, čas pa vedno hiti, dasiravno tega ne vidimo. Tako stopa človek iz dobe v dobo in se stara nevedoma hitro. (Ps. 68, 6. 7.) Zato sv. Pismo na premnogih krajih govori o hitrosti časa in nas opominja na resnost in dragocenost časa. „Kratka leta minejo, in grem po stezi, po kateri se vrnil ne bom.“ (Job 16, 23.) „Kakor cvetlica (človek) izhaja in se potepta, in beži kakor senca, in nikoli ne ostane v enem stanu.“ (Job 14, 2.) „Kaj je vaše življenje? Dim je, ki se za malo časa prikaže.“ (Jakob 4, 15.) „Moji dnevi so bili hitrejši, kakor tekač.“ (Job 9, 35.) „Življenje mi je odrezano kakor tkalcu: komaj sem začel, že me je odrezal.“ (Iz. 38, 12.) „Vsi umiramo in se razlivamo kakor vode na zemljo, ki se ne vrnejo.“ (II. Kralj. 14, 14.) Glej, kakor hitro teko reke in se poizgube v morje in se nič več ne vrnejo. „Vse je prešlo kakor senca, in kakor memo tekoč poslanec, in kakor ladja, katera splava po valovitem morju. Ne najde se, ko odide, ne njen sled, ne tir njenega gredeljna v valovih. Kakor se pri ptici, ki po hlipu leti, ne najde znamenje njene poti, temuč se sliši le šum peruti, ko po lahkem vetru maha, in s svojim silnim letenjem hlip reže na dvoje. Peruti gibaje memo zleti, in po tem ni več znati nobenega sledu njene poti.“ (Modr. 5, 9. 10. 11.) Kje je, mladenič in deklica, tvoja cveteča mladost? Kje so tvoje misli, tvoje želje, tvoji načrti, upi, ki si jih gojil in gojila,

kje dejanja, ki si jih izvršil in izvršila? „Prešla so.“ (Modr. 5, 9.) O, kako kratek je čas! Vse hitro pride in mine, zatorej skrbimo, da si s tem nam odmerjenim kratkim, a tako dragocenim časom kupimo večno življenje.

8. Kako rabimo čas?

Ker je čas tako dragocen in tako kratek, iz tega sklepamo, da časa ne smemo na noben način zanemarjati in zapravljati, nego da ga moramo natančno in vestno porabljaliti. Sv. Duh nas opominja, da moramo čas skrbno rabiti, ko pravi: „Sin, čas prav rabi!“ (Sir. 4, 23.)

O, prišel bo prav gotovo vsakemu nas trenutek, ki sedaj po nemarnem zapravlja čas, da si bo želel izmed mnogo izgubljenih ur nazaj priklicati le eno minuto.

Sv. Gregorij piše, da je nenadoma napadla smrtna bolezen človeka, ki je zapravil mnogo dragega časa z raznimi pregrehami. Ko je umiral, je klical: „O moj Bog! ohrani mi še eno minuto moje življenje; Gospod vsaj še do jutraj!“ Toda zastoj! umrl je. Ne zapravljajmo torej časa, ki je nam dan v naše izveličanje.

Čas izgubljam na tri načine:

1. Tako izgubljam čas, da delamo, kar je slabo. Čas je življenje. Mar mi je Bog življenje zato dal, da ga žalim? Ako grešim, tedaj rabim čas v to, da Boga žalim, namestu da bi ga porabil v to, da bi Boga častil in ljubil. Toda gorje, tako izgubljeni trenutki bodo enkrat ob sodbi Božji moji tožniki. „Poklical je proti meni čas.“ (Tren. 1, 15.) Kako se tedaj izgovorim?

2. Čas izgubljam z lenarenjem. Kakor hitro se udam lenobi, tedaj neham izpolnjevati namen svojega bivanja na zemlji, ki je v tem, da Boga slavim in Mu služim. Lenuh je nerodovito drevo, ki ne prinaša nikakega sadu. Drevo pa, ki ne prinaša sadu, bo posekano in v ogenj vrženo, pravi Krist.

3. Čas zapravljamo, ako ne delamo tistega, kar bi morali delati. Nikar nikdar ne pozabimo glavnega pravila: Ves oni čas, s katerim ne služimo Bogu, je izgubljen čas. A Bogu služi le oni, ki izpolnjuje Njegovo voljo. To pa hoče Bog, gospodar in vladar vseh stanov, da vsakdo nas izvršuje natančno in vestno dolžnosti svojega stanu. S kako različnimi stvarmi se redom bavijo ljudje, a samo z onimi ne radi ali pa vsaj površno, katere zahteva njih stan. To je zelo napačno, to je časa potrata.

Seveda, ako kdo vestno in natančno izpolnjuje dolžnosti svojega stanu, a mu kljub temu preostaja časa, tedaj je samo po sebi umljivo, da lahko preostali čas porabi v pošteno razvedrilo ali v kak plemenit namen.

Da pa bomo čas vestno porabljaliti, potrebno je pred vsem, da ga prav razdelimo. To je silno važno. Dnevni red je neizogibno potreben. Kdor dela brez dnevnega reda, on izgubi premnogo zatega časa, uda se brezbriznosti, nestanovitnosti, mnogokrat ne ve, česa bi se lotil, kaj bi opravil najprvo. In tako poide mnogo dragega časa brez uporabe. Ako pa ima kdo dnevni red, tedaj mu je za vsako delo odmerjen čas, vsako opravilo mu gre gladko izpod rok.

Da bomo porabili čas vestno in prav, mislimo večkrat, kako kratek in kako dragocen je ta čas. Preteklost ni več naša, prihodnost je negotova, le sedanjost je pripuščena naši prosti volji, da jo prav ali neprav porabimo. A tudi sedanjost je takoreč le denar, ki se nam že v roki stopi. Kako dragocen je torej vsak trenutek. Vsak trenutek se lahko ali izveličamo, ali pogubimo. Pomislimo le, kaj bi dali zavrženi v peklu za en trenutek, da bi obudili popolni kes! O neumnost, o zaslepljenost onih, katerim so dnevi predolgi in ki iščejo brezposlenega kratkočasje!

Da bomo Bogu lahko dajali odgovor o času, imejmo pri vsem svojem delovanju in nehanju čist namen. Ako učinimo tako, prepričani bodimo, da bomo zadovoljni, mirni in srečni in da bomo imeli tudi vseh pri svojem delu. Bog gleda le na naše srce. Imejmo neko posebno gorečnost Bogu všečevati in vse delati v večjo čast Božjo. Ako tako zvesto porabimo čas, tedaj bo lahek naš odgovor enkrat pred Bogom.

9. Vse posvetno mine, torej duša na kvišku — Sursum corda.

Vrojeno je človeku pred vsem nepremagljivo teženje po sreči, po blaženstvu. Srečen? kdo bi tega ne hotel biti? Pregovor pravi: Vsak je svoje sreče kovač. In res je to. Toda vse je na tem, da človek ne zgreši svojega zadnjega namena, ki je Bog; in da ne išče sreče tam, kjer je ni. Popolne sreče na tem svetu ni, nego po smrti na drugem svetu. Kajti posvetne stvari človeka ne morejo zadovoljiti. Mar more človeka srečnega storiti bogastvo, čast, slava, mar zdravje, mar sla? Ne! Če bi tudi vse te dobrine imel, ne bi bil povsem srečen. Ali morejo vse te stvari utešiti človekovo teženje? Če si bogat,

ali se ne bojiš, da na kak način izgubiš bogastvo? Če si zdrav, ali se ne bojiš, da danes ali jutri oboliš. Popolne sreče na tem svetu ni, v tem življenju ni mogoče zabraniti vsega zla in doseči popolne, prave dobrine. Vedno ti ostane mnogo trpljenja glede na tvoj duh in glede na tvoje telo.

Kaj sledi iz tega? Iz tega sledi, da svet nas ne more osrečiti, ne more zadovoljiti. Pred vsim moramo svoje življenje tako vrediti, da ne služimo svetu in njegovi nasladnosti, nego Bogu. Človek kaj rad zaide s prave poti in išče sreče tam, kjer je ni. Človek je iz duše in telesa. Telo ga vleče h grudi, sili ga uživati nasladnosti tega sveta, duša pa, ki je dih Božji, kipi kvišku, hrepeni po nadnaravnem, po Bogu. Razum in razodetje nas učita, da morajo telo in nizke strasti biti pokorne duši, a duša mora hrepeneti po tem, kar je zgoraj in ne po tem, kar je spodaj na zemlji. (Kol. 3, 1—2.) Kakor se solnčnica obrača proti solncu, tako se mora obračati naše srce proti Bogu. Če imamo Boga, imamo vse; če nimamo Boga, nimamo ničesa, same pene imamo in te nas nikdar ne morejo zadovoljiti.

Vse stvari na svetu so trenutne, minljive. Sedaj so, a kmalu jih več ne bo. Ker so stvari minljive, zato ne morejo nasititi človeške duše, ki je nemiinljiva, ki bo trajala na veke. „Podoba tega sveta preide“. Vprašajmo slavne moše: cesarje, vojskovodje, umetnike, pisatelje, ki so že umrli, kaj imajo od svoje slave, svojega veličja? Vsi ti odgovore: Nič in nič. Oj ne glejmo na to, kako učene stvari je ta ali oni spisal ali izumil, nego glejmo pred vsim na to, kaj ponese ta ali oni seboj v grob, mar ne le trohnečega trupla in cunje obleke, ki ž njim vred zgine. Vse posvetno mine, zato ne hrepenimo za posvetnim. Posvetno veselje ni čisto, veselje traja le malo časa, a je zelo nevarno. In za tako veselje se naj bi mi trudili, za tako veselje naj bi mi žrtvovali večnost?!

Posvetno veselje ni čisto, popolno veselje. Posvetno veselje je le čaša opojnosti, kateri je primešano mnogo britkosti, skrbi in tuge. „Povejte mi vi, ljubitelji sveta,“ pravi sv. Avgustin, „ali ste vžili v tem življenju veselje brez bolečine, miru brez motenja, zabavo brez strahu, radosti brez žalosti, naslad brez solza?“

Posvetno veselje je minljivo. Kakor je čas kratek, tako je tudi vse posvetno silno kratko, vse je le trenutno. Glej, cvetlica komaj vzevete, a že usahne. Tako je tudi vse posvetno komaj se prične, a že se konča. Kakor sanje

vse mine, kakor dim, ki se razkadi in ga več ni.

Posvetno veselje je nevarno. O, svet t. j. hudobni ljudje, zabave, razveseljevanje, sle, ki jih ponuja svet, so duši silno silno nevarne. Kakor hitro se udamo posvetnemu veselju, pozabimo svoj vzvišeni nadnaravni namen, damo se preslepiti njegovemu blesku ter začnemo ceniti bolj stvari nego Stvarnika in tako zaidemo s prave poti.

„O moja duša, zakaj ti je všečnost nad tem, kar je neskončno globoko pod teboj; zakaj se daš omamiti hipnim trenutkom? Kar je izgubljeni sin posebno obžaloval, je bilo to, da je, ki bi bil lahko sedel pri dobro obloženi očetovi mizi, moral polniti lačni želodec s tem, kar je svinjam bilo ostalo. „O moja duša, ti si zmožna priti k Bogu; gorje ti, če se z manjim zadovoljiš nego je Bog. Vzdigni se torej za večnost vstvarjena duša k Bogu in posveti vse svoje misli in vse svoje hotenje večnosti, te si ti vredna.“ (Sv. Frančišek Saleški.)

10. Hudobni svet.

Kaj je to: svet? Mnogokrat se sliši ta beseda iz ust oznanjevalcev svetega evangelija. Po svetem evangeliju pomeni svet vse one ljudi, ki iščejo svojo srečo v grehu ali vsaj v tem, kar vodi v greh. Posvetnjaki hrepene le po tem, kako bodo vgodili svojim strastem. Otroci tega sveta hlepe le po denarju, bogastvu, prijetnem lagodnem življenju, vživanju, časti in slavi. V tem smatrajo svojo največo srečo, na to merijo vse njihove misli, želje in namere. Da to dosežejo, rabijo vseh sredstev, nobeno jim ni prenizko. Da so njih denarnice napolnjene z zlati, pa je dobro, naj bližnji poleg njih tudi lakote umira. Ne poznajo ti nobenega drugega veselja nego onega, ki zadovoljuje njihovi strasti. Pred vsim hočejo biti česčeni, čast jim je nad vse. Njih srce poskakuje veselja, če se pred njimi vsi drugi klanjajo do tal in jim zažigajo dišečega kadila. Oboževani hočejo biti, gorje onim, ki jim zanikajo to čast. Posvetnjakov duh se nikdar ne povzdigne nad zemeljske stvari k Bogu, ker mu tega ne dopušča njegova ošabnost. Kajti kdor hoče z Bogom občevati, mora se ponizati, a ponižati se je posvetnjaku neumnost in nemožnost. Tako zlorablajo ti ljudje svoje zdravje, življenje, svoje dušne moči, da bi le dosegli svojih umazanih sebičnih namenov.

Svet kliče: „Veseli se, vgodi svojemu nagnenju, vživaj, dokler živiš, dokler si mlad.“ A

Krist nas vabi k sebi in govori: „Hodi za menoj;“ in „Kdor ne vzame svojega križa na se, ne more biti moj učenec.“ „Kdor hoče iti za menoj, naj vzame svoj križ na rame in hodi za menoj.“ Iz tega je razvidno, da je nauk sveta naukom Kristovim popolnoma nasproten.

Svet kriči: „Vživaj!“ a Krist pravi: „Zatajaj se!“ Iz tega nasprotja je nastal boj, ki traja od padca prvih starišev do današnjega dne, boj med lučjo in temo, boj med Kristom in satanom.

Zato nas sv. Pismo na mnogih krajih opominja, naj se varujemo sveta in njegove nečimurnosti. „Ne ljubite sveta, ne tega, kar je v njem. Ako kdo svet ljubi, ni Očetove ljubezni v njem; zakaj vse, kar je na svetu, je poželjenje mesa, in poželjenje oči, in napuh življenja, kar ni iz Očeta, nego iz sveta. In svet preide in njegovo poželjenje. Kdor pa stori voljo Božjo, ostane vekomaj.“ (I. Sv. Jan. 2, 15—18.) „Ali ne veste, da je prijateljstvo tega sveta sovražstvo do Boga? Kdorkoli torej hoče biti prijatelj tega sveta, postane Božji sovražnik.“ (Sv. Jakob 4, 4.) „Ne ravnajte se po tem svetu.“ (Rimlj. 12, 2.)

Kapelan Anton Merkun.

(Dalje prihodnjič.)

Žalostni del sv. rožnega venca*).

IV.

Ki je za nas težki križ nosil.

Svoj križ noseč je šel vun na mesto, ki se imenuje Kalvarija — mesto mrtvaških glav.

(Iv. 19, 17.)

Strahopetni Pilat izkuša Jezusa rešiti po prestanem trpljenju bičanja in trnjevega kronanja. Prepričan je bil, da je nedolžen. S trnjevo krono na glavi, s škrlatnim plaščem ogrnjenega Ga pelje pred razdivjano množico v svesti, da bo pogled na izdelanega trpina vzbudil usmiljenje v sicer trdih srcih zakrknjenega ljudstva. Postavi ga na vzvišeno mesto in sam usmiljenja ganjen spregovori le dve besedi: „Ecce homo! Glejte, človek!“ Hotel je reči: Imejte vender usmiljenje z njim, dovolj ima pokore za pregrehe, če jih sploh ima, jaz sam ne vem za nje; pogledajte ga, je li še podoben človeku! — Zastonj! Razdraženo, nahujskano, zaslepljeno ljudstvo se ne omeči pri tem pogledu; še hujše divja in vpije:

„Križaj ga, križaj ga!“ — Sam prizna, dasi nevernik, da ne najde nad njim krivice, sam slovesno prizna z umivanjem rok, da je nedolžen, a vender izroči ga — v trpljenje, v smrt.

Z maščevalnim krikom Ga sprejme zdvijana množica ljudstva in ga pelje ven na grozno goro trpljenja, na goro Golgota. „In Jezus je svoj križ noseč šel na mesto, ki se imenuje mesto mrtvaških glav, po hebrejsko Golgota.“ (Iv. 19, 16. 17.)

Na ta prizor Jezusovega trpljenja nas spominja četrta skrivnost žalostnega dela sv. rožnega venca, ko molimo: „Ki je za nas težki križ nosil.“ — Tudi to skrivnost hočemo nekoliko premisliti, izveličalnih naukov si iz nje poiskati ter se po njih vesti.

Jezusu slečejo škrlatni plašč, oblečejo ga v njegovo obleko, trnjevo krono pa mu pustijo na glavi. Naložijo mu težki križ, katerega mora sam nesti na goro Kalvarijo. Ves oslavljen, izmučen do smrti mora zadeti na ramo težki križ in iti k — sramotni smrti na križu — on, nedolžen; sam mora nesti orodje svoje smrti na goro. Ni se čuditi, da omaguje pod križevno težo. Pod križem sramote in bolečine. Vpričo mnogoštevilnega ljudstva mora nositi zaničljivi in sramotni križ. Tu vidi, kako žarijo peklenskega veselja njegovi sovražniki, vidi svoje znance in prijatelje potrte globoke žalosti. V solzah britkega pomicovanja in sočutja se topi njegovo srce; bolečino drugih bolj čuti nego svojo.

Žalost njegova prikipi do vrha, ko zapazi med prijatelji svojo žalostno mater. Bolj kakor vse rane ga peče edino srčna rana, da mora z njim in zanj trpeti njegova nedolžna Mati tolike bolečine. A pri vsem tem ni slišati besedice pritožbe iz njegovih ust. „Nobene krivice ne najdem na njem,“ priznal je Pilat sam, a Krist se ni pritožil nad krivično obsodbo. Po človeško mu je bilo nemogoče nesti po vsem trpljenju še težki križ, a niti najmanjšega znamenja nejevolje ni zaznati na njegovem obrazu.

Glejmo nanj, ki nam je v tem trpljenju izgled zapustil, da tudi mi delamo tako! Glejmo nanj, ki je izgled potrpežljivosti. Tudi mi imamo vsak svoje križe, brez križa ni nikdo. Naše življenje je sestavljeno iz križev, nepretrgana vrsta je križev. Te križe moramo nositi, ako hočemo v nebo. Zato nam je Krist dal izgled, da tudi mi delamo tako. Izveličar je namreč dejal, da je le v križu rešitev. „Kdor hoče za menoj priti, naj samega sebe zataji, naj vzame svoj križ na svoje rame in naj hodi za menoj.“ Križe moram nositi, pa on nas uči tudi, da jih moramo voljno nositi po njegovem izgledu. Glejmo nanj! On je

* Zastalina iz póstne dobe. Gl. Danica 19.2 št. 8.

nedolžen, vendar nosi križ radovoljno in potrpežljivo; mi pa smo krivi. Zato križe voljno nosimo, ker le tako se vdeležimo njegovega trpljenja, zasluženja in odrešenja. — On nosi tako težak križ, a se nič ne pritoži, mi v primeri z njim nosimo majhen križ in se vendar pritožujemo tako radi.

Krist maga pod križem; tudi mi omagujemo pod križem, a mi smo nejevoljni, nepotrpežljivi. Zavoljo te človeške nepotrpežljivosti in nestanovitnosti vidimo pasti pod Križem Jezusa. Vender če tudi oslavljen, dvigne se, potrpežljivo vzame križ na svoje rame, nam v izgled in pouk, da tudi mi vstanemo od padca, zadenemo z novo srčnostjo svoj križ in zvestejše za naprej hodimo za Kristom.

Mislimo torej pri molitvi sv. rožnega venca na Gospodnji križ, katerega je nosil iz ljubezni do nas na goro Kalvarijo. Ta misel nam vse križe olajša, pouči nas v potrpežljivosti in nam slednjič pomaga v nebesa. Voljno sprejmemo iz Gospodovih rok križ in ga nosimo po njegovem izgledu. Čim težji je naš križ, tem več pomoči pričakujemo od Njega. Saj le tisti prejme plačilo, ki samega sebe zatajuje in radovoljno sprejme svoj križ ter hodi za Jezusom.

L. P.

(Konec prihodnjic.)

Jernej Basar, slovenski govornik in pisatelj.

(Konec.)

O Basarjevem času so teple Ljubljance razne nadloge. Sedaj je prihrula povodenj, sedaj je žugala črna smrt ljudem in kuga živini, sedaj je ognjeni zubelj skakal po lesenih ljubljanskih strehah. V takih in enakih neizgovornih nevarnostih so se zatekali Ljubljanci k Bogu prosič ga pomoči in rešitve. Prirejali so v razna svetišča procesije, da bi z molitvijo odvrnili šibo, ki jim je pretela, ali da bi se zahvalili Bogu, ki jih je otepel iz nevarnosti.

Na ljubljanskem Gradu so bile nekdaj tri smodnišnice: cesarska, deželna in meščanska — stolpi, kjer so shranjevali smodnik. Kadarkoli je prihrumela nevihta, vselej so trepetali Ljubljanci, češ, da bi strela ne vdarila v kako smodnišnico na Gradu in je ne raznesla.

O Basarjevi dobi so še pomnili starejši meščani, kakšna groza je pretresala Ljubljano l. 1686. Bila je druga nedelja po veliki noči dne 26. malega travna omenjenega leta. Okoli polpete ure popoldne je prihrul trikrat zaporedoma v kratkih presledkih vihar nad Ljubljano. Najprej se je vsula toča, v enomer je treskalo in grmelo, potem se je videlo, kakor da bi se bila nekoliko poglobila nevihta. Zdajci trešči. Ljubljano vzburi strašen pok, ki so ga čuli tri milje daleč. Ljudje so mislili, da je sodnji dan. Gost dim je legel na mesto in duh po smodniku jim je povedal, kaj se je bilo zgodilo. Strela je vdarila v cesarsko smodniš-

nico na Gradu, kjer je bilo 125 stotov smodnika shranjenega, ter jo razrušila do tal. Kamenje razdejanega stolpa se je dvigalo kvišku in padalo na strehe po Starem trgu, krog cerkve sv. Jakoba in sv. Florijana. Več hiš je bilo zbok zračnega pritiska razrušenih. Skoraj vsa okna in peči v mestu in po predmestjih so bile poškodovane. Nekateri so omedleli od strahu. Nekega dijaka je vdaril kamen in siromak je izdihnil drugi dan dušo. Gozd na Gradu je bil opustošen, drevje polomljeno, izruvano. Zdelo se je, kakor da bi bil ognjen zmaj divjal tod. Po drevju so visela goreča vžigala, ki so bila prej shranjena v smodnišnici. Kroglje je razmetal razpok ondod na vse strani. Zvečer so zbobnali vkupe meščane, ki so šli na stražo k drugi, komaj streljaj oddaljeni smodnišnici boječ se, da bi se ne vnela.

Tega strašnega dogodka so se spomnili Ljubljanci, ko je prve dni meseca malega srpana l. 1737. prihrumela nevihta in je strela šinila v smodnišnico na Gradu. Treščilo je prav tik smodnika in pravi čudež je bil, da se ni ponovila nesreča z l. 1686. Preplašeni meščani so sklenili slovesno se zahvaliti Bogu, da jih je obvaroval to pot. V petek dne 5. malega srpana 1737 so napravili iz stolne cerkve zahvalno procesijo k sv. Florijanu. Vdeležili so se je vsi rokodelski cehi, duhovščina in vse plemstvo. O tej priliki je govoril v cerkvi sv. Florijana o. Basar. Prosil je božjo Previdnost, naj prizanese mestu, hkrati je izrekel Bogu in sv. Florijanu najiskrenejšo zahvalo za čudovito otetev. Letopisec, ki poroča o tem, pravi, da so vsi navzočni sprejeli Basarjevo pridigo z odobravanjem in z zadovoljstvom. Drugi dan so se šli dijaki v sprevodu še posebej zahvalit sv. Florijanu, da jih je Bog na njegovo priprošnjo obvaroval nesreče, kajti njihove šole, stoječe ob vznožju Grada, bi bile v največji nevarnosti, ko bi bila izpodnebna iskra vžigala smodnik.

Tedaj je bila vojna s Turki. Cesar Karol VI. jo je bil začel. Njegovi vojvodi so izprva dosegli nekaj uspehov. Naši so vzeli Turkom Niš in ga zasedli. Deseto nedeljo po binkošti dne 18. velikega srpana leta 1737. se je razlegala zato po ljubljanski stolni cerkvi zahvalna pesem. V slovenskem jeziku je proslavljal na ondodni prižnici o. Basar krščansko zmago nad polumesecem. Žal, da je potem sklenil cesar s Turki neugoden mir.

Poleg prižnice je bila izpovednica poprišče Basarjevemu delovanju. Oo. jezuitom je vedno primanjkovalo slovenskih izpovednikov. Teh izpovednice so oblegale ob nedeljah in praznikih, zlasti pa v postu in v adventu množice slovenskih izpovedancev iz mesta in s kmetov. O. Basar je mnogo izpovedoval doma in drugod. O velikonočnem času je hitel na deželo na pomoč kakemu staremu, bolehnemu župniku, ki ni bil kos vsem izpovedencem svoje župnije. Tako je šel pomagat parkrat v Dol, v Kamenik. Hodil je tudi večkrat izpovedovat nune klarisinje ljubljanske in loške. Da je bil izpovednik gojenkam ljubljanskega uršulinskega samostana, sem že omenil. V jezuitski samostan so radi hodili duhovniki na duhovne vaje. Mnogim je bil pomočnik in vodnik pri tem važnem opravilu o. Basar. A tudi sam nase ni pozabil. Tri mesece pred smrtjo se je podvrget duhovnim vajam. Nastopil jih je na sv. Franciška Ksaverija dan leta 1737. Pod duhovnim vodstvom Basarjevim se je

preselil v večnost duhovnik Gregorij Novak. Stanoval je blizu šentjakobske cerkve. Poslednjo tolažbo mu je podelil o. Basar. Umrl je Novak v sluhu svetosti star sedem in šestdeset let. Njegov pogreb na nedolžnih otročičev dan 1. 1736. je bil veličasten. Na pokopališče k sv. Petru je spremljala mrliča bratovščina Device Marije v nebo vzete, zvonilo mu je pri sv. Jakobu, za pogrebom je šel o. Basar.

Omeniti moram še, da je bil o. Basar nekaj časa prvomestnik bratovščine smrtinašega Izveličarja. Ta bratovščina je imela vsak kvaterni teden svoje shode, govore in molitve za rajne v cerkvi sv. Jakoba v Ljubljani, kjer ji je bil sedež. Jako mnogoštevilna je bila. Proti koncu 17. stoletja je štela ta bratovščina 15.000 udov. Prav tedaj, ko je bival o. Basar v Ljubljani, so dobili bratje in sestre omenjene bratovščine v roke knjižico: Pomuč Živim, Umiraječim, inu Mertvim ali buk-vize bratoušine Britkiga terplenja Christusoviga na S. križu. U' Lublani u' Cerkvi S. Jacoba tiga Tovarštva Jezusoviga gori postaulene. 1735. Iz jezika, ki je jako podoben Basarjevemu v njegovih pridigah, sklepam, da je to knjižico oskrbel o. Basar. Prevel je delce svojega rojaka Ločana o. Jakoba Skerla († 1673) iz nemškega na slovensko.

O. Basar ni bil trdnega zdravja. Dne 11. prosinca 1. 1728. je obležal za mrzlico. Spomladi 1. 1734. je zopet obolel. Konec svečana 1. 1738. ga je bolezen vrgla na smrtno posteljo. V soboto pred tretjo nedeljo v postu je prejel sveto popotnico. Moči so mu vidno pojemale. V ponedeljek zjutraj ob 5. uri so ga deli v sv. olje in ob četrti na sedem je izdihnil svojo blago dušo po osem dnevi bolezni, ki mu je naposled zmešala pamet (phrenesis). V torek ob eni popoldne so položili njegovo truplo v samostansko rako v cerkvi sv. Jakoba. Tovariš letopisec ga imenuje apostolskega moža želeč mu miru in večnega plačila za njegova trudapolna dela.

Govornik in pisatelj je bil o. Basar. Nate nekaj izgledov, kako je govoril in pisal. V nedeljo šestdesetnico je pridigoval o izgubljenem sinu. Dejal je med drugim: „Zgubljeni Syn je želim se nasititi s' otrobmi, katere so sviné jedle, pak mo ny bilu pèrpušenu. Toku je: Ne bogastvu, ne posvètna část, ne pozemelzki lušti, obenu časnu vesselje, na zamore človeka popolnima nasititi. Tiga resnico zviža S. Bernard s' pèrgliho, kir pravi: Jest sèm videl pét Moš, žihèr rečem, pét norcov. Ta pèrvi je pèr morju sedejoč morzki pesik grudil, no jedil. Ta drugi je stal pèr enimu žveplenimu bajerju: inu je požèral dèm, kateri se je kadil od žvepla. Ta tretji se je naslanjal na eno rezbeljeno pèč, inu je z' odpèrtimi usti lovil iskre, katere so od ognja pahtele. Ta četèrti je sedel na strehi eniga vissokiga turna, inu je sápo k' sebi ulekal. Ta pèti se je drugim posehmal, kir je on bil ner veči norèc, za to, kir je suoje lastne roke, inu kolena k' ustam tišal, inu sessal. Ta pèrvi moš, kateri je pesik grudil, je ussaki ohernik, kateri se žely z' blagam nassititi. ta drugi je ussaki načistnik, kateri se oče z' smèrdlivim dimam teh nagnusnih luštov napasti. Ta tretji je ussaki togotni, inu jezni človek, kateri se oče z' iskrami tiga sèrda napoyti. Ta četèrti se žely napasti s' vejtram prazne časti. Ta peti je, kateri sam nad seboj preveliku dopadajenje yma. Tè ussi so lakotniki, se želè nasytiti, pak nemorejo. Dokler

usse posvètne rečy to poželenje bèll rezdražjo koker ogassè. Ad imaginem Dei facta est anima . . . Po Božjè podobè je umna duša stvarjena, s' drugimi rečmy se zaklada, pak se napovnit nemore.“

„Na Finkuštno Nedelo“ je razlagal o. Basar darove sv. Duha in opominjal vernike, naj pazijo, da ne ugasne ogenj, ki ga je bil prižgal sv. Duh v njihovih srcih. Neté in poživljajo naj ga z molitvijo. „U' sredi tvojga časniga opravila spomni na dobiček tvoje duše. Oddahni se, inu pusti dušik timo ognjo S. Duha, de ga ne zadušiš. Carl tiga imena ta peti svetli Cessar, inu španzki Krail, je uselej ymel na herbtu teško butaro veliku skerby: doma pravde u' posebnih deželzkih rečeh, sunej vojkze čez svoje so-vražnike, inu vender pèr nusemo je usaki dan stano-vitnu svoje molitve opravil. u' katerih, kir se je enkrat gori deržal, so peršli od francozkiga Krajla poslani, inu oti žnym govoriti, jih je pustil čakati. Oni so gnali, hiteli, inu diali: de je velika sila, de morejo brez usiga odlašanja povelje svojga Višiga naprej pernesti, dokler na tim je veliku ležeče. Caroluz jim je odgovor poslal rekoč: Tudi jest ymam u' velikih rečeh se z' mojim Gozpodam pogovarjat; Nej čakajo, dokler moja službo pruti Gozpodo Bogo opravim.“

„Na drugo, inu Dvajseto Nedelo po S. Troyci“ je obravnaval o. Basar zlato pravilo: „Nikomèr nedej, inu od nikoger gori ne uzemi hudobniga svetvanja“ in navel ta le zgled: „Peter, imenvan de vineis, en posebni priatel Cesarja Fridericus II. je bil zatožen za vol' zkrivne zastopnosti z' Alexandram tiga imena, tèm tretim Rimzkim Papežam; kadar je Cessar letu zvejdèl, je zapovedal, Petra, koker eniga nezvestiga služabnika oslepyti, čez nikulku časa, kir je Fridericus u' veliki potrebi bil za vol' pomankanja teh denarjov, je ukupej poklical svoje modreši, mej katerimi je tudi otel aku lyh slepiga, Petra ymeti, inu je žnymi svitvanje deržal: na kaj za eno vižo bè zamogel zadobiti tulku denarjov, kulkur bè k' naprejpeljanjo njega Vojkze zadosti bilu? Peter, če je lyh slep bil, vuner je ner bèll videl, kir je njemo svitval, da nema svoje ubožne podložne k' novim dankam perganjat, ampak, de yma cerkve obropat ob srebernyno, zlatnyno inu druge šace, kadar je letu Petrovu svitvanje Cessarjo dopadlu, inu tudi zkuzi njegovu povelje dopernesenu bilu, je djal Peter Injuri- am ultus sum, Principem DEO reddidi inimicum, dokler Cessar je mene oslepil, sem se zde nad nym maščuval, kir sem ga sturil k' enimo sovražniko Bož-jemo, zkuzi to, de sem ga napeljal h' temo velikimo greho.“

S starim pisateljem sem Vas nekoliko seznanil. O. Basarju ni tekèl slovenski jezik tako gladko, kakor našim sedanjim pisateljem. Pisal je sicer većinoma tako, kakor ljudje govore v njegovem rojstnem kraju krog Škofje Loke in to je hvale vredno, da se je držal narodne govorice. Toda pisal je okorno, brez pravil, kar sam priznava v „Predgovoru“ svojim pridigam. Tam pa tam je vmešaval nemške besede, katerih bi se bil lahko ognil in namesto njih rabil domače, ali vender obsegajo njegove „Pridige“ marsikatero lepo zrno — vredne so, da se hranijo.

Slovinci, sploh hranite stare slovenske knjige, ne sežigajte jih, ne uničujte jih! One so častiti ostanki iz onih časov, ko je bila slovenska

knjiga velika redkost. Ne govorite: Saj imamo novih knjig dovolj, čemu bi nam bile stare. — Kar je staro je častljivo in to se ne sme zavreči.

Pripomnja. Kratko črtico o »Basarju« in njegovi pripovedni knjigi ima o. Marko Pohlin v svoji »Bibliotheca Carniolica« str. 9.

O Basarju in njegovih pridigah je obširno pisal Kopitar v »Grammatik der slaw. Sprache« str. 110—121. Ponatisnil je iz njih priliko o izgubljenem sinu, katero je Basar zajel iz Dalmatinske bibrije, kakor sodi Kopitar. Vtegnil je tudi poznati Bohoričev slovnico. Razen začetka in konca je ponatisnjen v Kopitarjevi slovnici Basarjev »Predgovor«, kateremu je dodanih pod črto polno tehtovitih opazk. V predgovoru je pojasnil Basar marsikaj o svoji pisavi; zanimiva je XIV. točka: »Sem se ogibal nemških besedy, kulkur sem mogel, zunej tistih, katere so že krajzskino jeziko lastne postale: koker: ursoh, folk, kunšt.« Kopitar pripominja: »Da, nemških besed se je ogibal, ne tako skrbno pa pobesednih prevodov istih.« Kara ga zaradi mnogih nemščinov. O Basarjevem jeziku sodi Kopitar: »V njegovi knjigi je sicer elementarno pravopisje (ortografija) čudovito pravilno, toda skoro vsak hip naletiš na hibo zoper slovnico pravopisje t. j. on piše prav tako, kakor govori, toda ne govori slovnico pravilno.« Dalje pravi Kopitar: »Ne vemo, ali naj smatramo pisateljevo narečje za gorenjsko ali za dolensko; večinoma je sicer trd Gorenjec in govori celo pošušam (pošvušam) namesto poslušam; toda kadar mu rabijo ženski tožilniki kakor »ima pridna žena« ali »božja milost se zna preobrniti v ena ojstra jeza«, tedaj je trd Dolenec.« Končna opazka Kopitarjeva je našemu pisatelju precej laskava: »Sicer so te pridige jako blaglasne (numeros) baš zato, ker se je pisatelj malo vezal na okorna slovniska pravila, in kažejo hkrati, kako blizu je še vedno pisnemu jeziku bodisi še tako zanemarjen domači jezik kranjskega kmeta, na čegar pokvarjenosti se kak o. Marko ni mogel dovolj znositi.«

Basarja omenja Šafarik: »Slow. Schrift« str. 123.

Metelko v svoji »Pismenici« — rokopisu hranjenem v arhivu »Slovenske Matice« — navaja naslov Basarjeve knjige, omenja Kopitarjeve sodbe o njej in pristavlja: »Gorenec in Dolence, pa tudi njih napake je tako posnemal, da se iz njegovega pisanja ne more spoznati, ali je bil Gorenec ali Dolenec; tako piše postavim: to hudu, pošušam namesti poslušam; ima pridna žena namesti pridno ženo itd.«

Basarjeve v »dosti slabem jeziku« spisane pridige je vzel v misel Anton Janežič v »Kratkem pregledu slovenskega slovstva« str. 134. On pravi, da »jih je spisal Basar, kakor bi nikdar ne bil od take slovnice slišal.«

Kot peti pisatelj 18. veka je zabeležen v Marnovem Jezičniku XXII str. 10—13 Jernej Basar. Ondukaj je ponatisnjen ves »Predgovor« in dva izgleda, namreč iz premišljevanja »na prvo Nedelo u' Adventu« in iz pridige »od časti inu huale Mariæ Device.«

Na str. 59. »Zgodovine slov. slovstva«, ki jo je spisal Julij pl. Kleinmayr, stoji: »Basar P., duhovnik, katerega delo »pridige na celo leto« jasno priča o popačeni mu pisavi.«

Dr. Sketova »Slovenska slovstvena čitanka« omenja Basarja na 77. in 80. str., kjer pravi, da »je pisal brez slovniske pravilnosti in doslednosti tako, kakor je govorilo priprosto ljudstvo.« Na str. 107—109 ima ponatisnjeno večino predgovora, iz pridig pa premišljevanje »o zamudi časa«.

Dr. Glasar je potisnil Basarja v svoji »Zgodovini slov.

slovstva« I. str. 160. pod črto, kjer navaja naslov njegovi knjigi in dodaja opomnjo: »V predgovoru pripoveduje, da je bil naprošen, naj izda te govore, in navaja v šestnajstih točkah pravila, po katerih se je ravnal glede jezika, na slovnico se pa vendar ni oziral.«

Besedno blago je izčrpljeno iz Basarjeve knjige v Pleteršnikovem slovarju pod znamko: Bas.

Župnik Iv. Vrhovnik.

I. Bratovske zadeve molitvenega apostolstva.

a) Glavni namen za mesec junij 1902:

Male dnevnice presv. Srca Jezusovega.

b) Posebni nameni:

28.) **Sv. Leon II** Knežskof Anton Bonaventura. Uspešno delovanje slovenske duhovščine.

29.) **Sv. Peter in sv. Pavel.** Sv. Oče Leon XIII. in njegov jubilej. Slovenski misijonarji. Preganjani redovniki na Francoskem.

30.) **Spominj sv. Pavla.** Naša mladina. Varuhi in strežniki bolnikom. Usmiljenke. Karmeličanski red.

a) Glavni namen za mesec julij 1902:

Spoštovanje do presv. Imena Jezusovega.

b) Posebni nameni.

1.) **Sv. Teobald.** Vsi živi in mrtvi udje molitvenega apostolstva in bratovščine presv. Srca Jezusovega.

2.) **Obiskovanje Marije Device.** Slovenke. Goreče obiskovanje Marijinih božjih potov po Slovenskem. Otroško zaupanje v Mater Božjo.

3.) **Sv. Heljodor.** Dobra uporaba prostega časa. Marijine družbe za mladeniče in dekleta.

4.) **Sv. Urh.** Telesno in duhovno zdravje. Nagle in nepredvidene smrti, reši nas o Gospod!

S.

Škofijska kronika.

Letošnje nove maše. Gg: Matej Ahačič v Trziči, 3. avgusta; Ivan Brce v Dražgošah pri Železnikih, 27. julija; Karol Čuk v Črnem Vrhu, 20. julija; Martin Drolec v Krašnji, 27. julija; Francišek Seraf. Kimovec v Crkljah pri Kranji, 3. avgusta; Mihael Kmet pri Št. Petru v Ljubljani, 3. avgusta; Ivan Zl. Kozina v Ribnici, 20. julija; Josip Logar v Metliki, 20. julija; Andrej Magajna v Vremah, 20. julija; Ivan Obgl. Marenčič v Kranji, 20. julija; Alojzij Mrhar na Ježici, 27. julija; Francišek Seraf. Pavšič v Št. Vidu, 20. julija; Martin Pečarič v Draščih pri Metliki, 3. avg.; Josip Pirc v Velesalem, 20. julija; Leopold Podlogar v Škocijanu pri Turjaku, 20. julija; Ivan Krst. Prijatelj v Dobropoljah, 27. julija; Valentin Sitar v Šmariji, 20. julija; Francišek Seraf. Skulj pri Št. Petru v Ljubljani 20. julija; Rihard Smolej na Brezijah, 19. julija; Ivan Krst. Strajhar v Šmartinu pri Kranji, 27. julija; Martin Štular pri Treh Farah pri Metliki, 27. julija.

L. P.